

Kantoor Amsterdam
Anna Spenglerstraat 71
1054 NH Amsterdam
tel/fax: 020-6164684
Bank: 39.04.07.380
info@stopwapenhandel.org

Kantoor Groningen
Postbus 7007
9701 JA Groningen
tel: 050-3133247
fax: 050-3180024

Nederlandse patrouilleschepen voor Nigeriaans leger

Frank Slijper, Campagne tegen Wapenhandel, februari 2010

“Al een halve eeuw wordt er door multinationals olie gewonnen in de Nigerdelta in Nigeria. Het land heeft er miljarden mee verdiend, maar de overgrote meerderheid van de bevolking in Nigeria leeft in armoede. Olie mag dan een kleine groep welvaart hebben opgeleverd, voor de meerderheid heeft het armoede, conflict, schending van mensenrechten en wanhoop gebracht.”¹

Achtergrond

De Nigeriaanse krant Daily Independent publiceerde in september 2009 een gedetailleerd overzicht van recente Nigeriaanse wapenaankopen, waaronder twintig catamarans voor troepentransport, die door de Nederlandse werf TP Marine in IJmuiden aan Nigeria zouden zijn geleverd.² Het blad koppelde de aankoop van de schepen aan een op handen zijnde confrontatie tussen de Nigeriaanse krijgsmacht en MEND-rebellen in de olierijke Niger-delta.

Kort daarna bleek uit op de website van Economische Zaken gepubliceerde overzichten van wapenexportvergunningen dat op 21 april 2009 een vergunning was afgegeven voor “patrouilleschepen, voorzien van bepantsering” met bestemming Nigeria, ter waarde van 4,8 miljoen euro.

Waarmee de vraag rees hoe de regering de te verwachten inzet van deze schepen tegen rebellen heeft afgewogen in haar positieve uitvoerbesluit. Het antwoord daarop kwam (deels) eind januari 2010:

Beantwoording vragen van de vaste commissie voor Economische Zaken over het wapenexportbeleid (verstuurd 25 januari 2010):

16) Kan de regering nader toelichten hoe zij is gekomen tot verstrekking van een exportvergunning (21 april 2009, nummer 28443544) ter waarde van 4,8 miljoen euro voor bepantserde patrouilleschepen voor Nigeria, met name gelet op het langlopende conflict tussen de regering en Ogoni-rebellen? Is de regering bekend geworden voor welk doel Nigeria deze schepen heeft aangeschaft?

17) Hoe beoordeelt de regering de berichtgeving die de aanschaf plaatst in een strategie van het Nigeriaanse leger om snel troepen te kunnen verplaatsen in de Niger delta? Heeft bij de verstrekking de aanwezigheid van Shell in Nigeria een rol gespeeld? Kan de regering aangeven of de schepen ook bewapend zijn geleverd, dan wel met bevestigingspunten of anderszins voor bewapening? Om hoeveel schepen gaat het?

¹ http://www.amnesty.nl/landen_dossier/5048?PHPSESSID=dce2f73e69f7a88cabfbcc80c5d9ba2d#artikel55601

² Adeola Yusuf and Harris-Okon Emmanuel, “Mend - FG Deploys Israeli War Planes, Ships“, Daily Independent (Lagos), 15 September 2009 (overgenomen in AllAfrica.com, <http://allafrica.com/stories/200909150580.html>). Zie ook: Daniel Volman, “Nigeria: Gov’t readies major offensive against Niger rebels“, www.Globalinfo.org, 13 september 2009.

Antwoord (16 en 17)

Deze vergunning betrof de uitvoer naar Nigeria van tussen de tien en twintig licht bepantserde patrouillevaartuigen zonder bewapening. Het exacte aantal wordt hier niet vermeld, omdat de vergunningwaarde reeds verstrekt is en de combinatie van aantal en waarde inzage geeft in de betaalde stuksprijs, hetgeen een commercieel vertrouwelijk gegeven is. De vaartuigen zijn aangeschaft voor kustbeveiliging, de strijd tegen piraterij en ambulancediensten. Piraterij is een veel voorkomend probleem in de kustgebieden van Nigeria en kan met deze vaartuigen, die manschappen van het Nigeriaanse leger in staat stellen zich snel te verplaatsen, beter worden tegengegaan. Ook het beveiligen van olieplatforms, waaronder die van Shell, wordt hiermee gediend.

De onbewapende vaartuigen zijn met een lengte van zo'n 11 meter te klein voor het verplaatsen van grote hoeveelheden troepen. Het is onwaarschijnlijk dat zij zullen bijdragen aan mensenrechtenschendingen. Bovendien hebben de exportcontrole-autoriteiten door middel van een eindgebruikersverklaring van het Nigeriaanse ministerie van Defensie de garantie gekregen dat deze vaartuigen niet doorverkocht kunnen worden zonder toestemming van Nederland. Daarmee wordt het omleidingsrisico in voldoende mate beperkt.

Daarmee blijft nog onduidelijk welk type boot is geleverd en of die inderdaad afkomstig zijn van TP Marine. Ervan uitgaande dat die laatste inderdaad de leverancier is, komen op basis van de genoemde lengte van 11 meter, twee boten in aanmerking: het TPM-11 patrouilleschip³ van 11 meter, of de TPM-38 Combat Catamaran⁴, die 11,85 meter meet⁵. De website van TP Marine laat zowel bewapende als onbewapende varianten van beide vaartuigen zien.

De TPM-11

TP Marine steekt de verschillende mogelijkheden om de TPM-38 (zwaar) te bewapenen allerminst onder stoelen of banken; alles van machinegeweren en granaatwerpers tot zelfs Hellfire raketten en mijnenlegsystemen is mogelijk:

“The forward area has the main forward / side facing gun-point suited for installation of M240 7.62 caliber, M-60, 7.62 or 40mm grenade launchers. The cabin consists of driver, navigator, engineer and gunner and 8-12 man

³ zie <http://www.tpmarine.nl/TPM-11-Crew-tender-Patrol-Boat.aspx>

⁴ <http://www.tpmarine.nl/TPM-38.aspx> en mogelijk een variant de K-38: <http://www.tpmarine.nl/pictures.aspx>

⁵ zie specificaties van de catamaran op <http://au.apolloduck.com/feature.phtml?id=93621>

units can be accommodated in restrained transport seats in the hulls. The stern area of the boat has space for 4-8 Hellfire missiles out on the sides, with an aft deck in the centre suitable for boarding, or for diving and recovery operations. In place of the missiles it is possible to install mine launchers or side / rear facing light machine guns⁶

De TPM-38

Hoewel de regering antwoordt dat het om onbewapende vaartuigen gaat, laat dat onverlet dat die bewapening simpel ter plekke kan worden toegevoegd, zo vertelde scheepsbaas Kommer Damen jaren geleden al eens openhartig aan een journalist.⁷ Het lijkt ook moeilijk voorstelbaar dat het Nigeriaanse leger onbewapend de strijd met rebellen zou aangaan.

Veiligheidssituatie, mensenrechten

De Nigerdelta is al jaren het toneel van conflict tussen de Nigeriaanse overheid en lokale groeperingen die enerzijds strijden tegen vervuiling, anderzijds meer aanspraak op de olie-inkomsten uit het gebied eisen. Het conflict kreeg wereldwijd een gezicht met de moord op Ogoni-leider Ken Saro Wiwa, Nigeriaans geweldloos activist die in 1995, met acht medestrijders door het toenmalige militaire regime werden opgehangen.

Vijftien jaar later is de situatie nog altijd niet genormaliseerd. In het jaarboek 2009 schrijft Amnesty: “De situatie in de Nigerdelta verslechterde verder, met botsingen tussen gewapende groeperingen en de veiligheidstroepen, geweld tussen gemeenschappen en gewelddadige misdaad, inclusief gijzelnemingen. De wijdverbreide vervuiling die werd veroorzaakt door de olie-industrie ondermijnde de mensenrechten, onder meer het recht op een acceptabele levensstandaard en het recht op gezondheid.”⁸

“Het Nigeriaanse leger is ook vaak betrokken bij buitengerechtelijke executies en andere mensenrechtenschendingen, vooral in de Niger Delta [...]. Het gebruik van excessief geweld door het leger, wanneer het optreedt bij conflicten, vindt veelvuldig plaats, vaak met de dood van omstanders tot gevolg”.⁹

Recent waarschuwde Amnesty International voor het toenemend aantal gevallen van marteling en verdwijningen, vooral in de Niger delta.¹⁰

⁶ <http://au.apolloduck.com/feature.phtml?id=93621>

⁷ Arjen van der Ziel, ‘Damen valt aan’, FEM/DeWeek 16 oktober 1999

⁸ http://www.amnesty.nl/landen_dossier/5048#jaarboek

⁹ ‘Nigeria: “Pragmatic policing” through extra-judicial executions and torture’, Amnesty International, 16 May 2008, AI Index: AFR 44/006/2008

¹⁰ ‘Document - Nigeria: Killing at will: Cases’, persbericht Amnesty International, 9 December 2009, AI Index: AFR 44/046/2009; ‘Nigeria: Police ‘disappear’ four in Port Harcourt’, persbericht Amnesty International, 16 April 2009